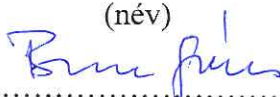

**Javaslat a
„Nagykun Kerületi ház épületegyüttesének”
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Prof. Dr. Barna Gábor

.....
(név)

.....
(aláírás)

.....
Kunszentmárton, 2015. 02. 02.

(település, dátum)

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó személy neve:

Dr. Barna Gábor

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Dr. Barna Gábor**

Levelezési cím: **Kunszentmártoni Értéktár Bizottság, 5440 Kunszentmárton,
Köztársaság tér 1.**

Telefonszám: **20/920 6122**

E-mail cím: **dr.barna.gabor@freemail.hu ; barna@hung.u-szeged.hu**

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Nagykun Kerületi Ház épületegyüttese**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

5440 Kunszentmárton Kerületi ház u. 8.

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A 18. század végén épült épületegyüttes a Nagykunság kerületi székháza, börtöne volt. Egyedi ebben a tekintetben, hiszen másutt nem volt a Kerületnek székháza. Az épületegyüttes három különálló épületből áll, amely egy telken U alakot formál: a kerületi székház, a nagykun kerületi börtön és a várnagyi ház.

Az 1745. évi jászkun önmegváltás után a Nagykunság jurisdictionális székhelye a katolikus Kunszentmárton lett. Itt épült meg az 1780-as évekre a kerület börtöne, s a Nagykun Kerület Székháza. Már ezt megelőzően is Kunszentmártonban volt a Nagykun Kerület székháza, a mai Nagyiskola, Deák Ferenc úti iskola helyén állott.

A ma is álló épületegyüttes (székház, kerületi börtön, várnagyi ház) tervezését, építésének vezetését Rábl Károly gyöngyösi kőművesmester tervezte és irányította, aki nemcsak szülővárosában, Gyöngyösön, hanem Kecskeméten, Kisújszálláson, és másutt is tervezett és épített. A munkálatokat pedig Bozóky András kunszentmártoni komisszáriusra bízta, aki a Jászkun Kerületek alkalmazásában állt. Rábl Károly Jung József építész mellett dolgozott, aki ebben az időben a kunszentmártoni Nagytemplom terveit készítette és építette. A kerületi ház épületegyüttese 1783-ra valószínűleg már elkészült. A székházban tartották a Nagykun Kerület gyűléseit, a kétszintes börtönben raboskodtak a fogvatartottak. A börtönszemélyzet számára a 19. század elején a Kerületi ház utca felé bővítették az épületet. A várnagyi lakban az ún. castellanus lakott, akinek feladata volt a kerületi ház épületegyüttesének gondozása, a tömlöc rendjének biztosítása, a rabok rendben tartása és ellátása is. Az épületek zsindeletetűsek voltak, a főépületet egy 1826-os vihar után fordították át cserépre.

A három épületet egy vastag, boltívvvel megerősített, magas téglakerítés veszi körül. Csupán egy részét és a 18. század végi boltíves homokkő kapuzatot bontották le az 1970-es években. (Ennek visszaépítése a lebontott, rövid kerítés szakasszal szükséges.)

A kiváltságos kerületek, közöttük a Jászkunság megszűnése (1867) után - néhány év kivételével - a kerületi törvényszék működött épületében egészen 1871-ig, amikor megalakultak a Magyar királyi járásbíróóságok.

Az egyes épületeket később különböző célokra használták, de a bíróság mindig a központi épületben működött egészen a járások 1986-os felszámolásáig. A börtönt 1958-ig használták, épületét egy magas téglafallal elválasztották a másik két épülettől (Ennek visszabontása szükséges az eredeti állapotok helyreállítása érdekében).

A börtönt magát a 2. világháború után raktárnak, az utcai hivatali részt pedig lakásnak használták. A börtön cellái adtak helyet az 1960-as évek végétől a mai múzeum elődjének, a helytörténeti gyűjteménynek, amely ma az egész épületet birtokolja. A várnagyi lakban rövid ideig a bíróság is működött, majd iskolának is használták (Veres-iskola), végül két tanácsi lakást alakítottak ki benne. Jelenleg a múzeum látványraktára van benne. A központi épület 1910 körül emeletréépítést kapott. Benne néhány évig ipari üzem is működött az 1870-es évek második felében. Leghosszabb ideig azonban bírósági célokat szolgált.

Az itt működő bírók között megemlíthetjük a jelentős tudományos tevékenységet is folytató Széll Farkast, aki kunszentmártoni, szelevényi és csépai társaival együtt megalapította a Tiszazugi Archeológiai Magántársulatot. Innen Debrecenbe távozott, ahol tovább folytatta tudományos kutatásait is. A Magántársulatnak tagja volt a csépai Kovách Albert, aki az ásatások mellett Csépa község életéről, nyelvéről írt több tanulmányt korabeli lapokba. A Tiszazugi Archeológiai Magántársulat emlékéért tábla őrzi a volt börtön, a mai múzeum falán.

5. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A Nagykun Kerületi Szákház épületegyüttese egyedülálló építészeti, jogtörténeti és igazgatástörténeti emlék, az 1876-ban megszűnt egykori Nagykun Kerület székháza. Ebben a minőségében egyedi emlék.

Felvétele nemcsak a megyei, hanem az országos értéktárba is indokolt.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

1. Hegedűs Krisztián: A kerületi háztól a járásbírósig. In: Barna Gábor – Pusztai Gabriella (szerk.) "... Körös vizinek napkeleti partján..." *Kunszentmárton, a mezőváros*. Kunszentmárton, 2008. 80-95.

2. Harangozóné Tóth Éva (szerk.) *Kunszentmárton épületei régen és ma. Lapok a 200 éves város építészet történetéből*. Kunszentmárton, 2007. (Nagykun kerületi börtön, 8. oldal, Kerületi ház főépülete, 9. oldal)

3. Dósa József – Szabó Elek: *Kunszentmárton története I*. Kunszentmárton, 1936.

4. Józsa László: *A Nagyiskola története*. H. és é.n.

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: Nincs hivatalos weboldal

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

1. számú melléklet: fényképek a Kerületi Házzal

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:

A javaslatban és annak mellékleteiben szereplő saját készítésű fényképek további felhasználásához ezennel hozzájárulok.

A javaslatban és annak mellékleteiben szereplő nem saját készítésű fényképek az internet szabad elérésű oldalairól lettek letöltve, így azok a továbbiakban szabadon felhasználhatóak.

2015. február 2.

.....
(aláírás)

Kivonat Kunszentmárton Város Önkormányzata Képviselő-testületének
2014. november 27-én tartott soros ülésének jegyzőkönyvéből.

303/2014.(XI.27.) határozat

**a Nagykun Kerületi Székház épületegyüttese megyei értéktárba történő
felvételének felterjesztéséről**

Kunszentmárton Város Önkormányzati Képviselő-testülete a Nagykun Kerületi Székház épületegyüttesét felterjeszti a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktárba. Egyben javasolja az országos értéktárba történő felterjesztését is.

Megbízta a Kunszentmártoni Általános Művelődési Központot – mint az értéktár ügyek kezelőjét – hogy a hivatalos felterjesztést mellékleteivel együtt készítse el és továbbítsa a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés Elnökéhez.

Határidő: 2014. december 10.

Felelős: Dr. Pusztai Gabriella igazgató

Erről értesül: Képviselő-testület

J-N-Sz-M. Közgyűlés Elnöke

✓ Kunszentmártoni ÁMK

KKÖH Szervezési és Humánpolitikai Osztály

kmf.

**/Wenner-Várkonyi Attila/ sk.
polgármester**

**/Dr. Hoffmann Zsolt/ sk.
jegyző**

A kivonat hiteles: Kunszentmárton, 2014. november 28.

